

Cat. II, 267).⁷

Super Keiros: «In Valle Asperi, in apendicione de Molledo, ubi dicunt *Super Keiros*» (doc. de 927), aquest nom de lloc continua en el cognom *Sobrequés*. Notem que el *Córrac de Rudesqués* a Espolla, Emp.⁵ (JCor., 1959), s'analitza com *Riu dels Quers*, mentre *Dosquers*, poblet a l'Alt Emp. s'expli-ca com 'dos penyals'. S'ha suposat que l'element final de *Cadaqués* també sigui un antic *quers*, més que problemàtic, tant per raons fonètiques com geogràfiques.⁸

Notem a més que *Tusal de Querigaler*, que apareix en una afrontació d'Estamariu (a. 1518), en el *Spill* de Castellbò (fº 98r), s'explica com *Quer Aguilera*, i el nom de partida *Carlong* (lloc consistent en rocs i camps), a Plaça de Conflent, un poc a l'oest de Prada,¹⁵ deu ser *Quer Long*, compost que devia formar-se abans de la palatalització de la *l*- inicial, puix que en el mateix terme hi ha també *Camp Llong* i *les Llongaderes* (JCor., *EntreDL* I, 79). El *Roc de Querbenet*, a la carena entre els termes de Llo i Er, entremig del Puig de Comadolç (en els quals coincideixen aquests amb la frontera franco-espanyola) i la Tossa d'Er, s'explica com *CARIUM BENEDICTUM: deuen pujar-hi a fer la benedicció del terme parroquial. Potser la famosa gorja *Carcanet*, per la qual el riu Aude surt del Capcir (cat.)²³ i entra en domini occità, contingui *quer* i CANNETUM 'canyar' o 'escanyall, canyon'; *Quercabanat*, poble de l'Aude, és un 'quer balmat (convertit en cabana)'. Notem a més *Congost de Bo-del-quer* (pron. *boðalké*, 1927, 1984), estret emboscats i penyalós, de parets espadades, per on el riu de la Vall del Bac desemboca a la vall d'Oix (Garrotxa): *Bod* < *Bosc* de es dona sovint a la Garrotxa, com el famós *Bo-de-Tosca*.

El derivat amb el sufix diminutiu -*ölu*, *querol*, com a nom d'un cingle, prop de Montserrat, apareix en una afrontació del S. XI: «--- transit per ipsas rochas quae sunt super ipsum locum qui dicitur Monasteriol, et sic reuertitur ad ipsam rocam nominatum *Cherol*» (Bast-Bass., p. 407.21); a. 990 «--- alodes meos que habeo in termine de castrum que uocant Monte Acuto, et in termine de opido uocitato *Cherolo*, et in opido quem dicunt Pignana (=Pinyana)» (cita d'una donació a Sant Cugat), nom repetit com *Cherol* en escrit de 993: es tracta de l'antic *Castell de Querol*, avui en ruïnes, prop del municipi de *Querol*, a la ribera de Gaià (Alt Camp). En el document de 1011, a favor del monasteri de Cuixà «--- ualle *Cheiröl* ---» es refereix a la Vall de *Querol* (Alta Cerd.), on està situada també la població de *Querol*. Com és sabut *Querol* és nom d'una muntanya en el Maestrat. Notem també que *La Querola* fou nom d'una antiga població a la comarca de Castelló de la Pl., i avui hi ha amb aquest nom una casa de pagès a la Parròquia de Ripoll (*AlcM*).

Segons això el reflex de *CARIU mostra, en el domini català, una concentració a les regions pirinenques, el Rosselló, Cerdanya, Empordà, Alt Urgell, altrament cosa ben natural pel caràcter del mot, i sembla haver estat present en tot el Principat passant per la Conca de Barberà, Alt Camp fins al Maestrat en el territori mossàrab.

D'altra banda, no manquen topònims amb la base *Quer-* en d'altres parts de la Península Ibèrica, sobretot a Galícia. Meyer-Lübke (*BDC* XI, 10) va cridar l'atenció sobre *Quer* a Guadalajara i *Quero* (nom d'un municipi a Toledo) amb relació amb el català *quer*. MzPidal (*Topon. Prerrom. Hispana*, pp. 167-8) dóna igualment en relació amb el cat. *quer* 'roca, pedra', *caire* id. (Niça) i els topònims dels Alps marítics com *Le Càire*, *Le Gran Càire* (noms de muntanyes) etc., aquests noms de lloc de Galícia: *Queiro*, *Queiráz*, *Queirás*, *Queiris* i *Queríz* (en doc. de 1257 escrit *Queiris* com a nom de família, i en 1258 *Queiriz*); a més *Queirós* a Santarem (Portugal) i *Quiros* a Astúrias (escrit *Quiros* ja en docs. de 857 i 905). MzPidal veu en aquests noms la base pre-romana *CARIO amb els sufixos -*ace*, -*oce*, -*ice*, que serien segons ell exemples de correspondències morfològiques entre els pobles de la Península Ibèrica i de l'Europa central, principalment dels Alps, i amb aquest motiu crida l'atenció al nom *Vallone Cairós* en els Alps de Niça. Notem, tanmateix, que aquest darrer nom en realitat va d'acord amb el català *Querós*, ribag. *La Carosa*, que com hem dit ja tenen base adjectiva (en -*os*, -*osa* < ll. -*osu*, -*osa*) i de fet es troba *Queiroso*, nom d'un llogaret a la prov. de La Coruña (veg. Madoz s. v.), i pel que fa als topònims dels Alps Marítics, *Le Càire*, *Le Gran Càire* (esmentats per MzPidal, supra) i altres com *Cayres* (Alt Loire), *Les Cayres* (Périgord) etc. que dóna Mistral (s. v. *caire*), ens hem de veure amb *caire* «pierre de taille», «coin» (cf. oc. ant. *caire* «côté; pierre de taille, moellon») derivat de QUADRU: el cas és que no hi ha proves que CARIO- hagi donat enlloc formes en -*re* (cf. n. 11). A més, donem una altra explicació per les terminacions de -*ós* (-*oz*), -*ás* dels noms esmentats més avall (n. 9), però de moment voldríem afegir aquests altres topònims a la llista de MzPidal citant de Madoz: *Queira*, nom de diversos llogarets a la prov. de La Coruña, i *Queiroás* (*San Verísimo* ~) a Orense.

Deixant a part aquests noms occitans, notem que Menéndez Pidal (*loc. cit.*, 264-5) va veure la mateixa base *CARIU en el conegut topònim *Quiroga* (amb formes variants *Queiroga* i *Queiruga*, noms de diversos pobles a Galícia segons Madoz). Aquest topònim està ben documentat des d'antic (*Karioca* 956, *Karioga* 922, *Carioga* 974) i MzPidal identifica el segon element -*oga* amb el sufix cèltic -*oko-* que apareix en una sèrie de noms de lloc peninsulars: *Cioga* (Coimbra), *Iruega* (Logroño, documentat en la forma d'*Eiroca* en escrit de 924), *Lituego* (Zaragoza), *Bribuega* (Guadalajara). Encara més, MzPidal veu en el text «--- Marti *Cariocieco* ---» d'un ex-vot dedicat al déu de la guerra (*CIL* II, 5612) *Mars Cariociecus* destriant-hi el sufix cèltic -*aecus* (port. -*ego*, cast. -*iego*, com en *labrego*, *labriego*), és a dir el Marte de Carioca o el déu de la guerra de la regió de Quiroga.

La forma antiga de *Quiroga*, escrita *Karioca* (S. x), contenint el sufix cèltic -*oko-*, i *Cariociecu* amb el sufix -*AECUS*, proven que CARIU- era en ús entre els celtes de Galícia, i potser també en d'altres bandes peninsulars. És ben possible que CARIU- a la base de *Quiroga*